

Koronczai József csendőr főtörzsőrmester életrajzához

Hajmáskér, 1905. március 9. – Bazsi, 1945. március 28.

Nagy József összeállítása, 2013. január 30.

Budapest (született Perkátán, 1944)

Olvastam a Perkátai Hírek 2012. decemberi számában Szabó Lajos „*Emberek a XX. század embertelenségében*” című összeállítását, nagyrabecsülésem a kezdeményezésért és ennek jegyében folytatnám a történelmünk boncolgatását, a berögződöttségek átgondolásához és feloldására.

Ahogy így visszaemlékezem, gyermekkorom óta érdekelt Perkátá története, a meseként hallgatott is, a hosszú téli esték félhomályában, meg – az akkori korszellemnek megfelelően - az elhallgatandó, vagy feledésre ítélt történelem is, részben a családot érintő vonatkozások megőrzéseként elmondva.

Aztán később - „elszármozottként” – leírt és kinyomtatott anyagok is kerülhettek a kezembe, sőt az érintettségéből, vagy csak érdeklődésből indítva néhány elfedett, vagy számon sem tartott forrás feltalálásában is közreműködhettem, a hasonló érdeklődésű, szintén „elszármozott”, volt osztálytársaimmal. Jártunk levéltárakban, kutattunk interneten elérhető irodalmakban, így kerülhetett hozzám Bálizs Péter és Szabó Lajos barátaim közvetítésével Pajor Horváth Ferenc plebános úr néhány írása is, amelyekben – a megalkuvást semmiben nem tűrő szerzőtől, a tudomány és a hitélet kérdéseinek boncolgatása mellett – megnyilvánult mély emberismerete, és őszinte emberszeretete is. Így van ez az *Élmények* című írása esetében is, melynek egy részlete – közvetlenül az 1945. utáni időkből - a következő sorokban olvasható:

Végh B{özse, a Picur} kocsmája régen csendőrség volt. Ebben utoljára a parancsnok Koronczay nevezetű nagyon szigorú ember, akitől minden rendetlen ember nagyon félt. A legények részegen rázendítenek: hiányzik valaki ... ebből az utcából. Egy hang a másik oldalról: a Koronczay --- A részeg legények egy pillanat alatt kijózanodtak: Az anyád erre meg arra --- A túlsó emberünk jobbnak látta nyaka közé venni a lábát.

A jó szándékú plebános úrra jellemző fogalmazás megőrzött egy életképet, de megőrizte az utolsó, perkátai csendőr őrsparancsnok nevét is, igaz egy kis tévedéssel, de ez a tényen nem változtat (Koronczai a név helyes írásmódja).

Az a megfontolás, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormány szinte az első intézkedésében „*az Ideiglenes Nemzetgyűlés által 1944 évi december hó 21. és 22. napján Debrecenben adott meghatalmazás alapján ... a magyar Csendőrségnek, mint testületnek a felelősségét megállapítja és intézményét megszünteti, szervezetét feloszlatja*” fogalmazásában egyben ítéletet is mondott a közbiztonság őrzését eredményesen ellátó testület minden egyes tagja felett: „*a magyar királyi Csendőrség a múlt népellenes kormányait feltétlen engedelmességgel kiszolgáltta, a magyar demokratikus mozgalmakat kíméletlen eszközökkel megsemmisíteni törekedett*”-írják - sok keserűséget és megaláztatás okozva és egyben a későbbi B-listázás magjait is elültetve. Pedig a közbiztonság és a közrend fenntartására létrehozott fegyveres testület – a csendőrség – a feladatát a „*híven, becsülettel, vitézül*” hármasszó elvei szerint látta el, szolgálatban is és szolgálaton kívül is. Jellemző a tízparancsolatuk egyik előírásának megfogalmazása: „*Mögötted a törvény, előtted is az legyen!*”. A testületi tekintély megőrzése miatt szigorú szabályok szerint lehetett valaki csendőr, saját falukban, vagy egyenesági rokonságaiknak lakóhelyén nem szolgálhattak, és meglehetősen gyakran változott az egyes emberek szolgálati helye is.

A székesfehérvári, II. kerületi csendőrparancsnokság 1898. február 15-én, 6 fővel megszervezte a nagyperkátai őrsöt. Őrsparancsnokok nevei - éppen a világháborút követő kommunista propaganda hazugságai miatt, nehezen, és csak részben – előtalálhatók, pedig a községben a megbízható közrend őrzőinek irányítói voltak és a falu történetéhez hozzátartoznak, illendőnek gondolom, megemlékezni róluk: Varga János (1898-9.), Egresi Lajos (1900-1.), Toldi Ferenc (1902-5.), Gábrriel Dénes (1906-7.), Koó József (1908.), Bokodi János (1909-10.), Böröck József (1911.), Cseke Ferenc (1912.), Rácz György (1913-16.), Kuntár János (1917-18.), Tiboly István (1920-21.), Cinege Lajos (1925-28.), Csomor Alajos (1929-30.), Zsebi József (1931-35.), 1936.-ban betöltetlen a tisztség, Dákai Péter (1937-40.), Hörömpöli Lajos (1941.), Gál József (1942.) és legutoljára: Koronczai József 1943-44. években szolgálták Perkátát (lásd a www.csendor.com Könyvtárában közzétett *Csendőrségi Zsebkönyvekben*).

Koronczai Józsefet Inotáról vezényelték Perkátára, 1942. november 1.-én nevezték ki ideiglenes őrsparancsnokká, majd a *Csendőrségi Lapok* - 1942. december 15.-i számában leírtak - szerint végleges lett a megbízása. Őrsparancsnoksága alatt végzett szolgálatáért *Magyar Bronz Érdem Érem* kitüntetést kapott. További sorsa eddig nem volt ismeretes. Azt tudjuk általánosságban, hogy a háború utolsó szakaszában a csendőrség alakulatai részesei voltak az elkeseredett utóvédharcoknak is, így sorsuk többüknek a pusztulás és hadifogság lett, a túlélőknek pedig a méltánytalanság, számkivetettség.

Az első és második világháborúban elhunyt perkátai katona hősök adatainak összegyűjtése régebb óta foglalkoztat. (Remélem rövidesen, a legteljesebb formában rögzíthetem.) Ennek kapcsán a polgári anyakönyvek, mormonok által közzétett honlap adataiból (www.familysearch.org), kigyűjtöttem a járásbíróságok holttányilvánítási bejegyzéseinek perkátai adatait is. Ezek között, a perkátai halotti anyakönyvben 1950. január 30. dátummal az alábbiak olvashatók a 9. folyószám alatt, Bebessy Imre beírásában:

Az elhalálozás ideje: 1945. április 15.
Családi és utóneve, állása (foglalkozása), lakhelye: Koronczai József, római katolikus, 44 éves
f{öld}m{űves} napsz{ámos}
Perkáta, Dózsa György utca 4.
Házastársának családi és utóneve: Kiss Hermina
Szüleinek családi és utóneve: Koronczai József
Horváth Mária
Az elhalálozás helye: ismeretlen
A halál oka: ismeretlen
Aláírás előtti esetleges megjegyzések: Holtnak nyilvánított az adonyi járásbíróság
Pk.2018/1949/5. számú végzésével.

Az általam is ismert és nagyrabecsült doktor Szabó Lajos vezetőjegyző (Lajos édesapja, nekem meg Lajos bácsi) a járási főjegyző részére készített egyik jelentésében, 1946. január 5.-én, egyértelművé és bizonyossá tette a fenti lakhely gondos lejegyzésével, hogy az anyakönyvi bejegyzés Koronczai József csendőrrel szól (1950.-ben még a csendőr megjelölést is kerülték): „*Fenti számú rendeletre hivatkozva jelentem, hogy ... a csendőrség elhelyezése bérelt épületben volt, gróf Hunyady Imre, gróf György utca 4. szám alatt lévő házában. Ez az épület azonban a hadműveletek folytán megsemmisült.*” (Az első perkátai utcanév változtatás 1948. február 17.-én történt, a házzámozások változatlanul hagyása mellett, így a Dózsa György utca 4. számú cím a csendőrségi épületet jelzi, Koronczai József utolsó perkátai lakhelyét).

Egy hirtelen támadt ötlet arra vitt egyszer, hogy ezt a nevet beírtam a www.hadisir.hu honlap keresőjébe, és megdöbbsentem, mert többek mellett, konkrét elhalálozási időt és helyet jelenített meg, imígyen:

Név: Koronczai József
Rendfokozat: cső.főtörm.
Születési idő: 000000
Elhalálozás oka: kivégzés
Elhalálozás ideje: 1945. március 28.
Elhalálozás helye: Bazsi
Temetés helye: Bazsi

Bazsi település Zala és Veszprém megye határán található, most Veszprém megye, a polgári halotti anyakönyvei kereshetők (Zala megyében), így hamar kiderült, hogy a bejegyzés ott is létezik, 1945. április 20.-án történt, 7. folyószám alatt rögzítve:

Az elhalálozás ideje: 1945. március 28. éjjel 9 óra.
Családi és utóneve, állása (foglalkozása), lakhelye: Koronczai József,
csendőr főtörzsőrmester
Elhalálozás helye: Bazsi
A halál oka: háborús események következtében lövés
Bejelentő: Domonkos Józsefné

Az eddig megismert adatok megküldésével Szabó Lajos barátomat tájékoztattam, mivel lehetségesnek látszott: egy újabb névvel egészülhetne ki az eddigi adatsor a II. világháborút érintően.

A korábbi együttműködéseinknek megfelelően - a mielőbbi tisztázás érdekében - ő haladéktalanul felvette a kapcsolatot levélben és telefonon Bazsi település polgármesterével is. A perkátai szájhagyományból,

emlékezetekből rövidesen kiderült, hogy Hajmáskér volt a születési hely, és meg is küldte a születési adatokat, még az egyházi halotti anyakönyv adatait is beszerezte, mely nem tartalmazott több adatot, sőt az elhunyt életkorát 40 évben jelölte meg, eltérően az addig ismerttől:

Családi és utóneve: Koronczai József
Édesapja: Koronczai József, 32 éves, születési hely: Öskü, földművelési napszámos,
Édesanyja: Horváth Mária férjezett Koronczai Józsefné, 27 éves, születési helye: Márkó
Menyeke pusztá, háztartásban dolgozó,
Születési helye: Hajmáskér
Születési ideje: 1905. március 9.
Vallása: római katolikus.

Bazsi település polgármestere, Szentes László kérés nélkül, csak az érdeklődésre, magáévá tette önzetlen kutakodásunk gondolatosságát, megkereste a településen a történetet még ismerő embereket és röviden leírta Koronczai József csendőr főtörzsőrmester halálának körülményeit: „Hiller János Bazsi lakos a következő történetet mesélte el: Koronczai a szintén katona Domonkos Józseffel a családhoz látogattak haza Bazsira civil ruhában. Domonkosék szőlőhegyi ingatlanán orosz katonákba futottak {az anyakönyv szerint este 9 órakor}. Bort követeltek, de nem tudtak nekik adni, ezért Domonkos Józsefet lelőtték a pince előtt. A társaságukba lévő Farkas Flóriánt menekülés közbe lőtték agyon. Koronczai József a szőlőbe menekült, de egy orosz utána dobott egy kézigránátot. A nyakán érte a szilánk, meghalt. Koronczait Domonkosék szőlőjében temették el. Egy év múlva Hiller János, Szántó Károllyal és Hajdu Istvánnal kihantolták az elhunytat. A község által finanszírozott koporsóban, a templom mellett, Sági Gyula nyíregyházi származású tizedessel együtt, nemzeti zászlóval letakarva, ravatalozták fel őket. A falu lakói méltó temetés keretében helyezték őket {a község temetőjében} nyugalomra a mostani Hősök Emlékműve alatti sírhelyre.”

„Bazsi községben a világháborúk áldozatainak emlékére és tiszteletére 1997-ben készült és alapított HŐSÖK KÖNYVE egy egész oldalt szentel az itt elhunyt és eltemetett Koronczai Józsefnek.”

A leírást olvasva, eszembe ötlük a templom mellett eltemetett magyar katonahősök sírjának visszaépítése és megszentelése szülőfalunkban, Perkátán. Őszintén, felemelő és jó érzés ehhez a színvonalhoz tartozni. Erőt ad polgármester úr írása ahhoz is, hogy mielőbb befejezzem a második világháborús, perkátai hősök adatainak összeállítását. Legyen mielőbb lehetőség ezáltal arra is, hogy az átalakított országzászló emlékművön a nevek - az 1948.-ban, ehhez kialakított emléktáblán, felsorolásra kerülhessenek, ahogy azt elődeink még a negyvenes években el is határozták (- viszont mást gondoltak erről az akkoriban hatalomra kerültek) és megtették az első világháborús hősök neveivel, pedig a templomban egy méltó emléktábla állítatott már részükre.

A fenti adatok birtokában megkíséreltem közeli hozzátartozót, vagy az intézményesen létező, valamikori testületnek, Koronczai Józsefet ismerhető, még élő képviselőjét esetleg megtalálni, sajnos ezideig ezekre nem kaptam visszajelzést, talán a cikk megjelenése és az adatok megismerése segíthet ebben is.

Befejezésül az indító gondolatomhoz térek vissza: nincs tudomásom arról, hogy családunkban lett volna valaki, aki ehhez a testülethez tartozott volna, de visszaemlékszem arra az érzésre, mikor nagyapámról, édesanyám apjáról, csak azt olvashattam egy, a keresésére adott válaszból, hogy a „Don kanyarban, 1943. január 14.-én 23 órakor, Gorki településnél szovjet támadás következtében megsebesült, és sebesülten hadifogságba jutott. Feltételezhető, hogy orvosi ellátásban nem részesítették és a hadifogságba esést követően hamarosan elhalálozott”, valamilyen belenyugvásféléit, valamilyen bizonyosságot adott a sorsáról, a valahol való eltűnés helyett, a holtánnyilváníásban leírtak ellenére. Azt már csak nagyanyám elmeséléséből írhatom le, hogy a megsebesülése után Bognár József, egy perkátai szanitéc arra kérte a társaikat, segítsenek a sebesültet gépkocsihoz vinni, és miután ezt nem tették meg, akkor ő ott maradt nagyapámmal, Puskás Jánossal (és volt arra alkalmas ember, aki ezt átélte, majd el is mesélte). Mindkettőjük neve olvasható a perkátai, temetői emléktáblán, rájuk is emlékezem a leírással. Nemrég volt napra pontosan hetven éve, hogy ez megtörtént. Kívánom, lehessen olyan családtagja Koronczai József csendőr főtörzsőrmesternek, aki a sírjánál való megemlékezés lehetőségének tudatában, megnyugvással tudja tudomásul venni a tényeket, az eltűnést megfogalmazó, holtánnyilváníás helyett.

A Bazsira történő utazás időpontjának egyeztetése megtörtént: 2013. május utolsó vasárnapján, a Hősök Napján, ott leszünk Koronczai József sírjánál, emlékezetét egy táblával is szeretnénk megörökíteni.

„Nincs közöttük első vagy utolsó, egyformán nagyok, egyformán hősök ők, akik vérükkel pecsételték meg a szent fogadalmat, hogy becsülettel élnek és halnak.”

(Dr. Kőrössi Zoltán csendőrhadnagy 1940. évi csendőrnapi beszédéből)

14. szám.

Kelt: Flajmásker (ezer kilencszázötödik) évi Március hó 11 (százegyedik) napján.

Megjelent az alulírott anyakönyvvezető Floronerai József előtt

a kinek állása (foglalkozása): földművelési napszámos

lakóhelye: Flajmásker

s a ki alulírott anyakönyvvezető személyesen ismer

és bejelentette a következő születést:

A törvényes alyó

esaládi és utónéve: Floronerai József

vallása: római katolikus

állása (foglalkozása): földművelési napszámos

lakóhelye: Flajmásker

születéshelye: Békén

életkora: 32 (harminczkettő) éves.

Az anya

esaládi és utónéve: Florvák Mária Józsefné

vallása: római katolikus

állása (foglalkozása): háztartás

lakóhelye: Flajmásker

születéshelye: Martó mezeje puszta

életkora: 27 (harsonkét) éves.

A gyermek

helye: Flajmásker

ideje: 1905 (ezer kilencszázötödik) évi Március hó 9 (kilencedik) napjának délután 10 (tíz) órája.

neme: fiú; vallása: római katolikus

utónéve: József

Megjegyzés:

Felolvastatván

helybenhagyott és alulírott

Németh Ignác s. l. X X X
anyakönyvvezető bejelentő

Az első példánnyal való megegyezés hiteléül.

Kelt: Flajmásker 1905 évi Március hó 11 napján.

Németh
anyakönyvvezető

Handwritten note on the right side of the form:
Folalente a perlatar hol az 1950/9 n. a. 1950 febr. 4. Kiallmáry sz. alcs.

Folyó- szám	A bejegyzés ideje (év, hó, nap)	Az elhalá- losítás ideje (év, hó, nap)	Az elhalt					Az elhalálosítás helye, ha az elhalálosítás nem az elhalt lakóhelyén történt	A halál oka
			családi és utóneve, állás (foglalkozás), lakóhelye	vallás	élet-kora	házastársának családi és utó-neve	utóneve		
7	1945. ápr. 20.	1945. márc. 28. éjjel 3 óra	Horvathai József család- és utóneve, állás (foglalkozás), lakóhelye						Halál oka
8.	1945. ápr. 20.	1945. márc. 28. éjjel 10. óra	Farkas Flórida család- és utóneve, állás (foglalkozás), lakóhelye		60	Pártos Mária	néni Farkas János		Halál oka
9.	1945. ápr. 20.	1945. márc. 28. d. w. 4 óra	Désingyi Fivadar család- és utóneve, állás (foglalkozás), lakóhelye		67	Szendes Júlia	néni Désingyi Ferenc		Halál oka
10.	1945. ápr. 20.	1945. ápr. 2. éjjel 12. óra	Farkas Mária család- és utóneve, állás (foglalkozás), lakóhelye		22		Farkas József		Halál oka
11.	1945. ápr. 20.	1945. d. w. 4 óra	Pinter Ferenc család- és utóneve, állás (foglalkozás), lakóhelye		3		Pinter Ferenc		Halál oka
12.	1945. ápr. 20.	1945. ápr. 17. d. w. 5. óra	Gelencsér Mihály család- és utóneve, állás (foglalkozás), lakóhelye		81	Bódis Mária	néni Gelencsér István		Halál oka

Alkírási előtti esetleges megjegyzések. Alkírások	Utólagos bejegyzések. Kiegészítések
11	12
Horvathai József	Horvathai József a 2. sz. alkírást
Farkas Flórida	Farkas Flórida a 2. sz. alkírást
Désingyi Fivadar	Désingyi Fivadar a 2. sz. alkírást
Farkas Mária	Farkas Mária a 2. sz. alkírást
Pinter Ferenc	Pinter Ferenc a 2. sz. alkírást
Gelencsér Mihály	Gelencsér Mihály a 2. sz. alkírást

VI. költ. 22

Halotti anyakönyvi nyilvántartás

2.

Folyó- szám	A bejegyzés ideje (év, hó, nap)	Az elhalá- losítás ideje (év, hó, nap)	Az elhalt					Az elhalálosítás helye, ha az elhalálosítás nem az elhalt lakóhelyén történt	A halál oka
			családi és utóneve, állás (foglalkozás), lakóhelye	vallás	élet-kora	házastársának családi és utó-neve	utóneve		
7	1950. jún. 17.	1950. jún. 17. óra 11	néni Farkas Flórida család- és utóneve, állás (foglalkozás), lakóhelye		49		néni Farkas János		Halál oka
8	1950. jún. 30.	1944. márc. 15.	Borsos Péter család- és utóneve, állás (foglalkozás), lakóhelye		56		Borsos Péter		Halál oka
9	1950. jún. 30.	1945. márc. 15.	Horvathai József család- és utóneve, állás (foglalkozás), lakóhelye		44		Horvathai József		Halál oka

Alkírási előtti esetleges megjegyzések. Alkírások	Utólagos bejegyzések. Kiegészítések
11	12
Farkas Flórida	Farkas Flórida a 2. sz. alkírást
Borsos Péter	Borsos Péter a 2. sz. alkírást
Horvathai József	Horvathai József a 2. sz. alkírást